

7. Жирун О.А. Вплив психологічної готовності до професійної діяльності та формування професійної самосвідомості студентів-редакторів [Електронний ресурс] / О.А. Жирун. – Режим доступу: http://novyn.kpi.ua/2009-1/06_Gurin.pd.
8. Кузнецова О.Д. Ціннісно-етичне регулювання журналістської діяльності в Україні: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.01.08 / О.Д. Кузнецова; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 1999. – 40 с.
9. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М.: Знание, 1996. – 308 с.
10. Михайлин І.Л. Журналістика як творчість і журналістика як технології / І.Л. Михайлин // Методика викладання історико-журналістських дисциплін і професійні потреби: матер. секційного засідання / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2008. – С. 5–7.
11. Новейший культурологический словарь: термины, биографические справки, иллюстрации / [авт.-сост.: В.Д. Лихвар, Е.А. Подольская, Д.Е. Погорельский]. – Ростов н/Д.: Феникс, 2010. – 411 с.
12. Олешко В.Ф. Журналистика как творчество: учеб. пособ. для курсов “Основы журналистики” и “Основы творческой деятельности журналиста” – серия “Практическая журналистика” / В.Ф. Олешко. – М.: РИП-холдинг, 2004. – 222 с.
13. Орбан-Лембрик Л.Е. Психология управления: навч. посіб. – 2-ге вид., доп. / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К.: Академвидав, 2010. – 544 с.
14. Москаленко А.З. Основы інформаційної діяльності: підручник / А.З. Москаленко, Л.В. Губерський, В.Ф. Іванов. – К., 1999. – 634 с.
15. Сисоева С.О. Технологізація освітньої діяльності в умовах неперервної професійної освіти / С.О. Сисоева // Неперервна професійна освіта: Проблеми, пошуки, перспективи / [за ред. І.А. Зязюна]. – К.: ВПОЛ, 2000. – 636 с.
16. Сіверс З.Ф. Феномен творчості як базова складова акмеологічного розвитку особистості / З.Ф. Сіверс // Освіта і управління. – 2008. – № 1. – С. 47–55.
17. Словарь-справочник по педагогике / [авт.-сост. В.А. Межериков; под общ. ред. П.И. Пидкасистого]. – М.: Сфера, 2009. – 448 с.

ЄРМОЛЕНКО А.О.

КОМП'ЮТЕРНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ

Впровадження комп'ютерних технологій в усі сфери життя людини змінює роль учителя й тому викликає необхідність у створенні нових педагогічних прийомів і нових підходів до підготовки майбутніх педагогів. Успіх впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) в освітній процес залежатиме від здатності вчителів застосовувати нові технології, розвивати нові форми та методи навчання. Принципово важливими для майбутнього вчителя є його професійне вдосконалення, зокрема, формування комп'ютерної компетентності.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні необхідності застосування комп'ютерних технологій в освітньому процесі та формуванні комп'ютерної грамотності майбутніх вчителів історії.

Рівень розвитку нашої держави значною мірою визначається рівнем розвитку освіти, яка повинна на теперішньому етапі швидко й адекватно реагувати на потреби суспільства, позбавляючись шляхом проведення кар-

динальних реформ притаманного теперішній освіті консерватизму. Одним з важливих чинників реформування освіти є її інформатизація та комп'ютеризація. Побудова ефективних систем інформатизації освіти з урахуванням світового досвіду, особливостей і реалій стану вітчизняної освіти – одна з актуальних і важливих наукових і практичних проблем [1].

Входження інформаційно-комунікаційних технологій у різні сфери діяльності людини не оминає й галузь освіти. У зв'язку із цим особливого значення набуває переорієнтація мислення сучасного викладача на усвідомлення принципово нових вимог до його педагогічної діяльності, готовність використовувати ІКТ як допоміжний навчальний ресурс. Законами України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки”, “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Національною доктриною розвитку освіти України в ХХІ ст. [4] та іншими офіційними документами передбачається забезпечення ефективного впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій на всіх освітніх рівнях та формах навчання.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що предметом досліджень багатьох учених є педагогічний потенціал інформаційно-комунікативних та комп'ютерних технологій. Зокрема, проблеми формування комп'ютерної грамотності та інформаційної культури вчителів висвітлені у працях Л. Бабенко, Б. Гершунського, А. Єршова, М. Жалдака, А. Каджаспірова, С. Маркова, Н. Ничкало, О. Пехоти, Г. Селевка та інших. Психолого-педагогічним аспектам використання інформаційних технологій у навчальному процесі присвячені праці В. Беспалька, О. Леонтєва, Ю. Машбніца, В. Рубцова, які засвідчують необхідність впровадження інформаційних технологій у підготовку майбутніх учителів.

На сучасному етапі інформатизації суспільства комп'ютерні технології виступають інструментом пізнання. Тому одним із завдань професійно-технічної освіти є підготовка фахівця, який вільно орієнтується у світовому інформаційному просторі, який має знання та навички щодо пошуку, обробки та зберігання інформації, використовуючи сучасні комп'ютерні технології. Цей напрям вважається перспективним, адже в цілому професійно-технічна освіта характеризується як велика система, якісне функціонування якої неможливе без використання сучасних телекомунікаційних і комп'ютерних засобів зберігання, опрацювання, передавання, подання інформації [6; 7]. Так, С. Сисоєва зазначає, що сучасний педагог має усвідомлювати тенденції розвитку швидкозмінного навального середовища, формувати свої навички та вміння протягом життя, розвивати інформаційну культуру та творчі якості особистості [7; 61]. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес сприяє повнішому оволодінню студентами системою знань та вмінь, розвиває творчу спрямованість пізнавальної діяльності студентів, допомагає формуванню відповідних професійних і особистісних якостей. Використання ІКТ в процесі професійної підготовки сучасного вчителя історії має бути комплексним та інте-

грованим, охоплювати весь курс навчання та здійснюватись під час викладання різних предметів гуманітарного циклу.

Таким чином, сучасні аспекти профільної підготовки майбутнього педагогічного фахівця з гуманітарного циклу предметів зводяться не лише до знання фахових дисциплін, а й оволодіння сучасними комп'ютерними технологіями. Цілком очевидно, що комп'ютерна грамотність учителя є компонентом не тільки загальноосвітньої, а й професійної компетентності; вона є необхідною умовою ефективності його професійно-педагогічної діяльності в сучасних умовах. Інформатизація освіти неможлива без відповідної підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів. Освоєння нових інформаційних технологій студентами можливе тільки при кваліфікованій підготовці викладачів у цій галузі. Тому інформатизація педагогічної освіти, комп'ютерна підготовка вчителів, освоєння усіма викладачами інформаційних технологій, розвиток комп'ютерної грамотності вчителів є пріоритетним, визначальним напрямом для всієї інформатизації освіти.

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності (далі – ІКТ-компетентність) майбутнього вчителя є нині одним з найбільш актуальних завдань системи безперервної освіти. ІКТ-компетентність стає важливою складовою фахової та методичної компетентності майбутнього учителя.

Під *ІКТ-компетентністю* вчителя ми розуміємо його здатність вирішувати професійні та педагогічні проблеми із залученням інформаційно-комунікаційних технологій. У формуванні ІКТ-компетентності вчителя можна виділити на два аспекти:

- базова ІКТ-компетентність;
- предметно орієнтована ІКТ-компетентність.

Під *базовою ІКТ-компетентністю* ми розуміємо сукупність знань, умінь і необхідного досвіду, що потрібно вчителю для виконання освітніх, професійних та інших завдань, що передбачені засобами ІКТ загального призначення.

Предметно орієнтована ІКТ-компетентність – це освоєння спеціалізованих технологій і ресурсів, розроблених відповідно до вимог змісту того чи іншого навчального предмета та їх впровадження в загальноосвітній та професійно-технічний навчальний процес [8; 34].

В умовах сучасного інформаційного суспільства змінюється методика традиційного навчання, яка орієнтується на застосування комп'ютерних технологій та вносить докорінні зміни в стійку динамічну систему “учитель – учень”, змінює її на “учитель – комп'ютер – учень”, або “учень – комп'ютер – учень”, або “учень – комп'ютер”. Нова схема дає ширші можливості. Комп'ютерні технології відіграють нову роль у навчанні та викладанні. Вчитель перестає бути джерелом інформації. Він виступає посередником, тому педагогічний фахівець має йти до школи з фундаментальними знаннями комп'ютерних технологій. Мета підготовки майбутніх вчителів полягає у формуванні навичок систематичної роботи з комп'ютерною технікою в конкретній предметній галузі, а також умінь навчити школярів навичок роботи з персональним комп'ютером.

Але, як засвідчує практика, на сучасному етапі розвитку освіти ще існують суперечності між необхідністю впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітні системи та рівнем підготовки вчителів до використання цих технологій у навчально-виховному процесі. Це стосується також підготовки майбутніх учителів історії.

На основі аналізу наукової літератури, розуміння специфіки професійної діяльності сучасного вчителя суспільствознавчих дисциплін і вимог до його особистості можна визначити рівні, які характеризують сформованість основних складових комп'ютерної грамотності майбутніх учителів історії до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності. Вони поділяються на високий, достатній, середній, низький рівень діяльності.

Високий рівень – професійна діяльність із використанням ІКТ стає внутрішньою потребою вчителя, має активно дієвий характер. Стійкий інтерес до необхідності використання ІКТ у майбутній професійній діяльності виявляється постійно. Майбутній учитель володіє глибокими систематизованими знаннями з проблеми, достатньо ознайомлений з досягненнями практики. Основні вміння використовувати ІКТ у професійній діяльності сформовані, їх застосування має творчий характер. Студенти керуються у своїй діяльності визначеною метою, зберігають самоконтроль у професійній ситуації, виявляють нестандартний підхід до вирішення завдань, здатні самостійно приймати обґрунтовані рішення й швидко переходити до їх виконання, мають добре розвинуті організаторські здібності в досягненні поставленої мети. Добре сформовані вміння аналізу й самоаналізу власної діяльності.

Достатній рівень – визначається професійною значущістю використання ІКТ у діяльності вчителя, що зумовлює позитивне ставлення до їх засвоєння. Особистий інтерес виявляється в поєднанні із зовнішніми стимулами. Достатній рівень психолого-педагогічних знань з проблеми. Основні вміння використовувати ІКТ у професійній діяльності сформовані, застосування їх відбувається періодично та має продуктивний характер. Студенти керуються у своїй діяльності визначеною метою, здійснюють самоконтроль у професійній ситуації, виявляють ініціативу та рішучість. Достатньо розвинуті вміння аналізу та самоаналізу власної діяльності.

Середній рівень – визначається в мотиваційній сфері, переважають мотиви обов'язковості, значущість використання ІКТ у майбутній професійній діяльності недооцінюється. Майбутній учитель виявляє нестійкий інтерес до оволодіння вміннями використання ІКТ у майбутній професійній діяльності. Психолого-педагогічні знання з проблеми задовільні. Вміння використовувати ІКТ вимагають подальшого вдосконалення, застосовуються на репродуктивному рівні і в стандартних ситуаціях. Студентам притаманне поверхове формулювання мети та завдань щодо використання інформаційних технологій у майбутній професійній діяльності. Використовуються елементи наявних методичних розробок та схем. Самоконтроль та ініціативність у професійній ситуації недостатньо виражені. Уміння аналізу й самоаналізу власної діяльності сформовані на низькому рівні.

Низький – характеризується проявом пасивного ставлення до професійної діяльності з використанням ІКТ. До цього виду роботи студенти підходять формально, у мотиваційній сфері домінують ситуативні мотиви вимушеності виконання окремих елементів такої роботи. Пізнавальний інтерес до професійної діяльності з використанням засобів ІКТ відсутній. Психолого-педагогічні знання з проблеми фрагментарні. Основні професійні вміння використання ІКТ не сформовані та перебувають на допрофесійному (низькому) рівні. Практичні завдання виконуються на інтуїтивному рівні. Самоконтроль та ініціативність у вирішенні професійних ситуацій відсутні. Вміння аналізу та самоаналізу власної діяльності не сформовані.

Таким чином, застосування комп'ютерних технологій потребує перегляду форм і методів навчальної діяльності. Слід пам'ятати, що комп'ютерні технології є ефективним, але допоміжним засобом навчання. Використання сучасних технічних засобів у процесі викладання суспільствознавчих дисциплін з успіхом можна використовувати для розв'язання фахових завдань і це є запорукою конкурентоспроможності майбутнього педагога-фахівця за умови, якщо він отримав базову комп'ютерну підготовку. Рівень комп'ютерної грамотності вчителя історії та суспільствознавчих дисциплін можна подати у вигляді таблиці.

Таблиця

Базова комп'ютерна грамотність учителя історії

Зміст	Показники
Наявність загальних знань у сфері новітніх інформаційних технологій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знання про призначення та функціонування ПК, про комп'ютерну мережу. 2. Знання про гігієну роботи на комп'ютері. 3. Знання про можливості використання ПК у навчальному процесі. 4. Знання дидактичних можливостей ресурсів, орієнтованих на наочну діяльність
Володіння функціями операційної системи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прийоми виконання файлових операцій. 2. Організація інформаційного середовища файлової системи. 3. Прийоми введення-виведення інформації, друк документів, записування інформації на CD. 4. Техніка встановлення та видалення додатків і електронних освітніх ресурсів
Наявність загальних знань у сфері мультимедійних технологій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні знання про редагування звуку та зображення. 2. Знання про програмні засоби записування й відтворення звуку й зображення
Володіння навичками користувача в контексті підготовки дидактичних засобів і робочих документів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Введення тексту з клавіатури і прийоми його форматування. 2. Вставлення і форматування таблиць. 3. Підготовка простих текстових документів, а також із вставкою графічних елементів. 4. Прийоми підготовки презентацій. 5. Прийоми сканування й оптичного розпізнавання тексту. 6. Прийоми побудови графіків і діаграм. 7. Найпростіші прийоми використання аудіо- та відеоформатів у документах та презентаціях. 8. Прийоми малювання

Зміст	Показники
Володіння технікою підготовки графічних ілюстрацій	1. Знання про формування й основні моделі відображення кольору. 2. Знання про прийоми збереження зображень. 3. Прийоми сканування зображень і їх збереження. 4. Прийоми найпростішої корекції зображень для подальшого використання. 5. Різні прийоми роботи з текстами. 6. Техніка роздруковування зображень. 7. Загальні знання про цифрову фотографію. 8. Прийоми роботи з цифровою відеокамерою. 9. Прийоми колажування зображень
Володіння базами Інтернет-технологіями	1. Прийоми пошуку інформації в Інтернеті, отримання та збереження її з метою подальшого використання. 2. Знання про web-форуми та чати. Етика спілкування в Інтернеті. 3. Прийоми роботи з файловими архівами
Володіння технологією побудови web-сайтів	1. Знання про призначення, структуру та дизайн сайту. 2. Знання про структуру web-сторінки. 3. Найпростіші прийоми сайтобудування, що забезпечують можливості подання освітньої інформації. 4. Прийоми роботи з переформатованими текстами. 5. Знання про принципи web-дизайну

Висновки. Головним завданням для майбутніх вчителів суспільствознавчих дисциплін у сучасному інформаційному середовищі є формування їх комп'ютерної грамотності з подальшим використанням у своїй професійній діяльності комп'ютерних технологій як методів та інструментів педагогічної діяльності для розв'язання завдань предметної галузі.

Література

1. Закон України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України “Про освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України “Про вищу освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Національна доктрина розвитку освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>.
5. Голодюк Л.С. Етапи формування ІКТ-компетентності вчителя-предметника / Л.С. Голодюк // Комп'ютерна грамотність вчителів з точки зору стандартів ЄС : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Полтава, 18–20 листопада 2008 р.) / М-во освіти і науки України, Полтав. ін-т післядипл. педагог. освіти ім. М.В. Остроградського. – Полтава : Полтав. ін-т післядипл. педагог. освіти ім. М.В. Остроградського, 2008. – 96 с.
6. Забродська Л.М. Інформаційна культура особистості – умова прогнозування розвитку закладу освіти / Л.М. Забродська // Нова педагогічна думка. – 2002. – № 3–4. – С. 252–360.
7. Концепція інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл : Затверджено колегією Міністерства освіти і науки України від 27.04.2001 р. № 5/8-21 // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2001. – № 13. – С. 3–10.
8. Сисоєва С. Сучасні аспекти професійної підготовки вчителя / С. Сисоєва // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 4 (49). – С. 60–66.